

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

1

НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

“СУЧАСНА АРХІТЕКТУРНА ОСВІТА”

ЯКА ПРОХОДИЛА
27 ЛИСТОПАДА 2008 РОКУ
НА АРХІТЕКТУРНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ

Феномен освіти порівнюється з багатовимірним простором, який охоплює соціально-економічні умови суспільства, його гуманітарні цінності, традиції і перспективні устремління. Особливої гостроти питання освіти набувають в період соціальних змін в суспільстві. Саме тоді загострюються питання суті освіти, її спрямованості і діалектики внутрішнього розвитку. Повною мірою це відноситься до сфери підготовки архітекторів в Україні (рис.1, 2).

За останній час в архітектурній сфері країни відбулися істотні зміни: трансформуються соціальні мотиви архітектурної діяльності, відбулася відмова від типового проектування, з'явилися нові матеріали і технології будівництва, змінився механізм фінансування робіт. Для роботи в нових умовах потрібні фахівці з сучасною підготовкою. Сучасна архітектурна освіта – це ті специфічні знання, уміння та навички, які повинні забезпечити високу якість проектування і будівництва в сучасних умовах. Характерною ознакою сучасної архітектурної освіти є те, що вона починає виконувати поряд з професійною ще й загальногуманітарну функцію.

Концепція архітектурної освіти базується на загальній концепції освіти в Україні (“Державна національна програма “Освіта”, “Про Національну доктрину розвитку освіти”, “Про вищу освіту”) і особливостях архітектурної діяльності в період становлення незалежної держави і ринкових відносин в суспільстві. Сучасна архітектурна освіта є складовою частиною архітектурної діяльності („Закон України про архітектурну діяльність”) тощо.

Архітектурна освіта в Україні будується на основі неперервності і реалізується через широку мережу закладів архітектурної освіти різних рівнів – спеціалізовані школи, ліцеї, технікуми, коледжі, інститути, академії, університети, установи підвищення кваліфікації, аспірантуру і докторантуру, заклади державної та недержавної форм власності. Поступово відбувається децентралізація управління закладами освіти, посилення регіоналізації освітньо-професійних процесів в архітектурній галузі, реалізуються нові форми інтеграції архітектурної освіти з архітектурною наукою і практикою на основі створення навчально-науково-виробничих комплексів. Розширюються міжнародні зв'язки вищих навчальних закладів.

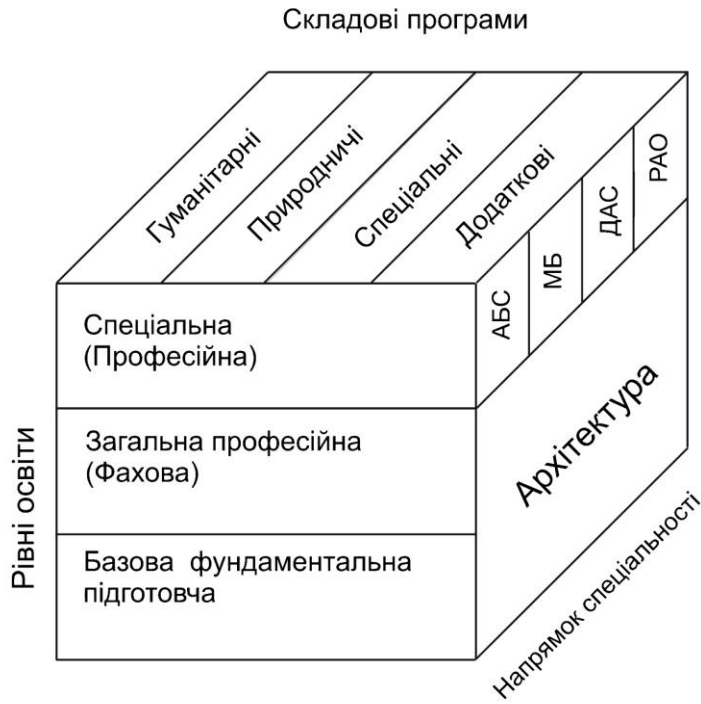

Рис. 1. Структура інформаційного простору вищої архітектурної освіти

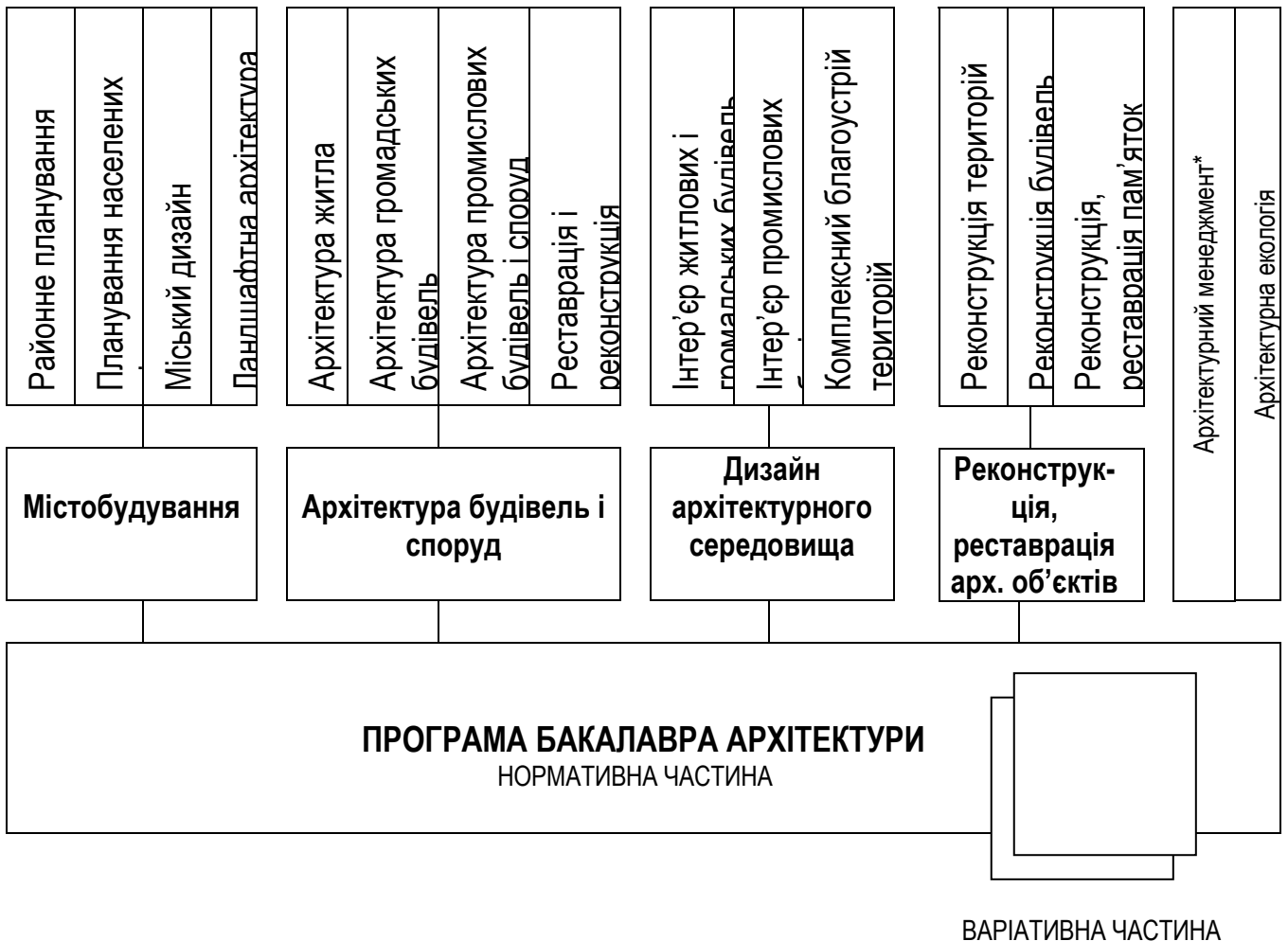

Рис.2. Структура освітньо-професійної програми

1. **Стратегія** навчання. Архітектурна освіта на першому етапі має характер експонуючої або репродуктивної, що передбачає ознайомлення студентів із загальними поняттями. Другий етап — продуктивний, передбачає цілеспрямоване вивчення об'єкту проектування. Третій і четвертий етапи — інтегральні — поєднують загально-професійну інформацію з інноваційною (рис.3).

2. **Метою** навчання на першому етапі підготовки архітекторів є ознайомлення, повторення матеріалу, засвоєного в середній школі, творче теоретичне використання його на другому етапі і творчо-практичне на третьому і четвертому.

3. **Зміст** навчання на першому етапі будується на емпіричних знаннях, на другому — фактологічних, на третьому — реалізується методологічний рівень на четвертому — теоретичний. Це відповідає загальній концепції підготовки архітекторів — від вивчення усталених основ проектування до розробки авторських концепцій та теорій.

4. **Методом** організації першого етапу навчального процесу є традиційний, на другому — активний, на третьому — пошуковий і на останньому, четвертому, — експериментальний.

5. **Форма** організації навчального процесу відповідно до викладених стратегії, мети та змісту навчання рекомендується: на першому етапі — фронтальна, на другому етапі — методом студії, на третьому — майстерні, під керівництвом визнаного майстра, та, на заключному етапі, — індивідуальна. Саме індивідуальна дослідницька робота у сфері архітектури може принести найбільш вагомні результати в художньо-композиційних, проектних розробках.

6. **Викладачами** в такій освітній системі є, відповідно, вчителі, творці, наставники, науково-творчі керівники.

Таблиця 1. Організація процесу навчання

Характеристики		I	II - III	IV – V	V - VI
1	Стратегія	Експонуюча репродуктивна	Продуктивна	Інтегральна	Інтегральна
2	Мета	Ознайомча	Творча	Творча практична	Інтегрована
3	Зміст	Емпіричний	Фактологічний	Методологічний	Теоретичний
4	Метод	Традиційний	Активний	Пошуковий	Експериментальний
5	Форма організації	Фронтальна	Клас Студія	Майстерня	Індивідуальна
6	Характер навчальної діяльності	Жорсткий	Жорстко-гнучкий	Гнучкий	Самоорганізований
7	Викладачі	Учителі	Творці Учителі	Творці	Наставники

Поточний план в галузі архітектурної освіти.

- Синхронізація законодавчих документів в сфері практичної архітектурної діяльності (перелік спеціальностей кваліфікацій, назви професій, видів економічної діяльності) з законодавчою основою архітектурної освіти — в першу чергу з державними стандартами освіти, зокрема, кваліфікаційними характеристиками, в розробці яких мають брати участь представники профільних міністерств, фахівці-практики;
- Оптимізація мережі закладів освіти, що здійснюють підготовку архітекторів різних рівнів і спрямувань шляхом створення регіональних центрів архітектурної освіти, що об'єднують освітні заклади різних рівнів і профілів;
- Проведення моніторингу ринку праці в архітектурній сфері, вивчення його динаміки в умовах ринкової економіки, що потребує розробки відповідних методик;
- Перехід на довгострокову співпрацю “ВНЗ — виробництво”, зокрема, створення спільних науково-творчих програм розвитку національної архітектури, інноваційних архітектурних технологій, розповсюдження досвіду створення навчально-науково-виробничих комплексів;
- Затвердження стандартів освіти;
- Створення системи базових підручників для забезпечення реалізації нормативної частини програми;
- Створення системи академічних обмінів між ВНЗ України;
- Створення системи міжнародних академічних обмінів;
- Створення системи підвищення кваліфікації викладачів;
- Розробка наукової тематики державного рівня в сфері архітектури.

Н.С. Золотова

ІНТЕГРАЦІЯ У НАВЧАЛЬНУ ПРОГРАМУ СТУДЕНТІВ-АРХІТЕКТОРІВ НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ З ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ НА ПРИКЛАДІ СИСТЕМИ ТРЬОХМІРНОГО ТВЕРДОТІЛЬНОГО МОДЕЛЮВАННЯ “КОМПАС-3D”

Сучасна архітектура має бути максимально насиченою технологіями, відображати сучасні тенденції їх розвитку і вже сьогодні закладати основи архітектурних рішень для технологій майбутнього. У доповіді розглядаються новітні тенденції в автоматизованому проектуванні об'єктів будівництва, зокрема, технологія створення інформаційної моделі будівлі BIM (Building

Information Model). Ця технологія реалізована у таких засобах автоматизації проектних робіт, як “КОМПАС-3D” та надбудовах до нього. Вона полягає, зокрема, у створенні комплексу різномірної інформації, своєрідної бази знань про об’єкт будівництва, до якої має певний доступ кожен учасник процесу проектування, що робить можливою одночасну роботу над проектом багатьох спеціалістів.

Створення інформаційної моделі об’єкта будівництва вимагає певних специфічних знань та навичок, своєрідного способу мислення, саме тому компанія АСКОН намагається брати участь у навчальному процесі, впроваджуючи свої програмні продукти у вищих навчальних закладах.

Також кожного року саме для студентів проводиться конкурс „Майбутніх АСів КОМП’ютерного моделювання”, який є інструментом підвищення зацікавленості студентів у майбутній професійній діяльності та орієнтації їх на самостійну роботу.

Ю.В. Івашко

ВИВЧЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ МОДЕРНУ В КУРСАХ “ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ АРХІТЕКТУРИ” І “СУЧАСНА СВІТОВА АРХІТЕКТУРА”

Вивчення української архітектури та світової архітектури другої половини XIX початку XXI століть передбачає обов’язкове включення розділів, присвячених архітектурній спадщині модерну. Відповідні лекції, присвячені модерну, а також практичні заняття побудовані таким чином, аби дати найбільш повне уявлення студентам про особливості цього стилю, основні школи модерну, як в Україні, так і в європейських країнах, розглядаються основні об’єкти модерну, ознаки модерну і творчість основних архітекторів цього стилю. Під час лекцій використовується візуальний ряд у вигляді таблиць, слайдів і презентацій. На практичних заняттях, які проводяться у формі дискусії, студенти повинні показати своїх знання і розуміння специфіки модерну. З метою проміжного контролю засвоєння матеріалу в кінці наступних лекцій проводяться короткі тематичні контрольні за темою попередніх лекцій з модерну. За бажанням студентів вони можуть підготувати власну науково-дослідну роботу з тематики модерну на Україні чи в Європі. Крім цього вони можуть обрати, або отримують за розподілом тем, тему для курсової роботи, присвячену модерну. Для того, аби пов’язати отримані під час вивчення цих історичних курсів знання з сучасним проектуванням, робиться наголос на актуальності вивчення архітектурної спадщини модерну для сучасної

архітектури, аналізується “відродження” окремих принципів модерну в архітектурних спорудах сучасності, розглядається доцільність застосування окремих цитат з архітектури модерну в сучасних об’єктах. Разом з тим, наголошується на необхідності проектування об’єкту відповідно свого часу.

Для отримання більш ґрунтовних знань з вивчення спадщини модерну в курсі історичних дисциплін, рекомендовано ознайомлення не лише з обов’язковою учбовою, а й з додатковою науковою літературою, наведених в Інтернеті текстах, а також відвідування музеїв та виставок.

Т.О. Кащенко

КОНЦЕПЦІЯ НАСКРІЗНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ПРОЕКТУВАННЯ РЕСУРСОЕФЕКТИВНОГО АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

Досвід сучасного архітектурного проектування доводить важливість володіння архітекторами методикою енергозбереження в архітектурі. В навчальних програмах підготовки архітекторів питання енергозбереження має часто локальний, неупорядкований характер, що не дозволяє системно сприйняти проблему. Причиною такого стану є новизна проблеми, її об’ємність і різноплановість, відсутність фахівців, які в достатньому обсязі володіють методами енергозбереження. Питання енергозбереження в сучасній архітектурі вирішується на стадіях наукових розробок, проектування, будівництва та експлуатації архітектурних об’єктів. Для вирішення цих проблем шляхом підготовки фахівців, які володіють методами енергозбереження в архітектурі, в існуючій програмі архітектурної освіти необхідно сформулювати наскрізну програму підготовки фахівців з питань енергозбереження. В зв’язку з цим було проаналізовано схему посилення складових архітектурної програми, пов’язаних з питаннями енергозбереження, і, в першу чергу, сферу практичної діяльності архітектора як інформаційну основу кваліфікаційної характеристики. Ця програма, на наш погляд, повинна складатися з декількох рівнів: гуманітарно-світоглядного, загально-професійного, спеціалізованого. Структурно-логічна схема реалізації цієї ідеї повинна поєднати філософські проблеми енергозбереження з методами реалізації технологічних процесів підвищення енергоефективності будівель і споруд на стадії їх проектування, зведення та експлуатації. До цього можуть бути залучені такі дисципліни: філософія, екологія, архітектурно-будівельна фізика, будівельні матеріали і конструкції, інженерне обладнання будівель і споруд, економіка і технологія будівельного

виробництва, архітектурний менеджмент. Об'єднуючою дисципліною є архітектурне проектування. Поглиблене вивчення питань енергозбереження в архітектурі потребує створення відповідної спеціалізації та програм підвищення кваліфікації для фахівців з вищою архітектурною освітою. Загальна концепція енергозбереження в освітньо-професійній програмі за напрямом „Архітектура” представлена в таблиці, в якій структуровано інформаційний простір загальних теоретичних, методичних та практичних питань програми за спільним напрямом „Архітектура” (табл. 1).

Таблиця 1

КОНЦЕПЦІЯ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНОЇ І ПРАКТИЧНОЇ ОСНОВИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Рівні	Проблема	Питання	Кваліфікаційні вимоги до фахівця	Дисципліни
Теорія архітектури, містобудування та дизайну	Фундаментальність проблеми ресурсоефективності (енерго-ефективності) архітектурного середовища	Актуальність та сучасний стан проблеми. Історія розвитку енергоефективних рішень в архітектурі Формування архітектурної форми під впливом факторів ресурсоефективності. Оптимізація архітектурно-містобудівельних рішень	Формування екологічного світогляду, пов'язаного з проблемою ресурсоефективності архітектурного середовища. Володіння знаннями щодо ефективних матеріалів, технологій, методів розрахунків, формування. Синтез проблеми в предметній галузі	Гуманітарні та соціально-економічні (філософія, психологія, естетика, соціологія, економіка та ін.). Історія архітектури і містобудування. Природничо-математичні (фундаментальні) (математика, фізика, механіка, буд. матеріали, кваліметрія). Спеціальні (арх. проектування, композиція)
Методика архітектурного проектування	Дослідження зв'язків факторів для виявлення їх впливу на ступінь ресурсоефективності (енерго-ефективності) архітектурного середовища. Методи оцінки проектного рішення за критерієм енерго-ефективності	Формування стратегії рішення проектної задачі. Методика порівняльної оцінки об'єктів	Оволодіння методиками проектування і оцінки архітектурно-містобудівельних об'єктів	Методичні основи архітектурного проектування (архітектура житлова, громадська, промислова, населених місць, ландшафтна, інтер'єр)

Архітектурне проектування	Проектування енергоефективних об'єктів	Нове будівництво Реконструкція Експлуатація	Реалізація об'єктно-орієнтованих засобів проектування	Курсове, дипломне архітектурне проектування. Концептуальне архітектурне проектування
---------------------------	--	---	---	---

В.П. Король

ФОРМУВАННЯ КУРСУ ЛЕКЦІЙ “ТИПОЛОГІЯ ЖИТЛА” ДЛЯ СТУДЕНТІВ З ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ “АРХІТЕКТУРА” В УМОВАХ СУЧАСНОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ ПРАКТИКИ

За нових соціально-економічних умов незалежної України, за короткий період проектування та будівництво житла пройшло значний шлях: суттєво змінилися умови вирішення житлової проблеми, помітно виросли вимоги до комфорту проживання, з'явилися і поширилися нові матеріали та технології будівництва, виникли нові типи житла, змінюється нормативна база проектування житла, врешті зазнала змін система освіти. Зміна економічних умов в Україні призвела до змін в проектуванні житла, з'явилися нові тенденції, з якими безумовно зіткнуться в своїй практичній роботі випускники архітектурних вузів. До них відноситься децентралізація проектно-справа — замість крупних проектних інститутів виникли численні невеликі комерційні проектні бюро та проектно-будівельні фірми. А головне: у проектувальників житла з'явився конкретний замовник, який фінансує будівництво та диктує свої умови будівництва, домінуючим стає індивідуальне проектування. Останнім часом розгортається житлове будівництво в районах, які мають архітектурну, культурно-історичну та містобудівну цінність, надаються в користування приватним компаніям пам'ятники архітектури. Створення естетично повноцінного житлового середовища неможливе без дбайливого ставлення до містобудівельної та архітектурної спадщини, без урахування своєрідності кожного регіону та природнокліматичних особливостей зон будівництва. Наша держава відчуває житловий голод, і велика кількість її громадян живуть у недостатньо комфортних умовах. Нині перед державою стоїть грандіозне завдання створити умови, за яких кожний громадянин міг би, у той чи інший спосіб, отримати достатнього рівня комфортності чи високо-комфортне житло, тобто повинен зростати обсяг будівництва різноманітних типів житла високої якості. В цих умовах різко зростає роль архітектора, збільшується

відповідальність за кожний крок, зроблений в царині проектування житла. Сучасне житло повною мірою повинно виконувати свою соціальну і культурну місію. Перше знайомство з професійними основами проектування житла студенти архітектурних навчальних закладів отримують в процесі освоєння курсу “Типологія житла” та в учбовому проектуванні. Отже, курс лекцій “Типологія житла” має важливий вплив на формування професійного світогляду майбутніх архітекторів. Важливо, щоб цей курс, спираючись на попередній накопичений досвід, реагував на непрості виклики сьогодення.

Т.М. Ладан

СТИЛЬОВІ КОНЦЕПЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З АРХІТЕКТУРНОГО ПРОЕКТУВАННЯ КНУБА

Будуй надійно діаманти ліній, дуг,
аж раптом “східці”...

В процесі навчання на архітектурному факультеті особливо важливими постають питання взаємозв’язку “Архітектурного проектування” із суміжними дисциплінами, зокрема з “Історією архітектури” та “Архітектурною композицією”, які виступають ключовими для формування творчого почерку майбутніх архітекторів.

У кожному семестрі студенти засвоюють характерні принципи та прийоми певних стилістичних напрямків та течій, які паралельно можуть випробовуватися на “Архітектурному проектуванні”.

1. Наприклад, згідно з курсовими роботами першого курсу кафедри Основ архітектури та архітектурного проектування відбувається досконале вивчення класичних архітектурних форм та деталей:

Курсова робота №1: “Доричний, іонічний або коринфський ордери за Дж. Б. да Віньолю” або “... ордер пам’ятника архітектури Греції або Італії”;

Курсова робота №2: “Відмивка фасаду пам’ятника архітектури”;

Курсова робота №3: “Перспектива пам’ятника архітектури”.

В останній проектній роботі №4: “Мала архітектурна форма” (“Вхід в парк”, “Місток в парку”, ...) виникає можливість використання вивченого матеріалу з історії архітектури та композиції на практиці. Тому, до основної частини реферату за темою, пропонується включення питань, пов’язаних із вирішенням простору, форм, деталей в тих стилях, які паралельно вивчаються з історії архітектури: класика, візантійський, романський, готика, ренесанс, бароко, тощо.

Для більш глибокого розуміння процесу архітектурної творчості пропонується два шляхи відчуття “духу місця” – ділянки під проектування:

1) спочатку досконале вивчення конкретної ділянки під проектування (історії виникнення, розвитку, використання, виявлення тенденцій, оточення, тощо), а потім вибір стилю.

2) обґрунтування та архітектурне обігрування умовної ділянки (або її пошук) відповідно до попередньо обраного стилю проектного рішення.

Таким чином у останній проектній роботі на першому курсі може бути створена перша спроба розробки “концепт-проекту” з обґрунтуванням вибору певного стильового напрямку або течії.

На подальших курсах в цілях наближення до реальної практики проектування учбове архітектурне проектування повинно завжди відбуватися у певній містобудівній ситуації. Згідно з вище згаданими питаннями, дотриманням функції та певної технології виникає можливість використання національних форм, тощо. Паралельне вивчення супутніх пластичних видів мистецтв та архітектурних стилів допоможе опрацювати образний підхід до поставлених завдань. Всі ці аспекти повинні бути закріплені певною концепцією. Відповідно можуть виникнути назви концепт-проектів.

2. На другому курсі, згідно з лекційними курсами “Історія української архітектури” та “Історія російської архітектури”, в розвиток професійного досвіду можуть бути долучені національні стильові системи: модерну (декоративного, раціонального, національного, експресивного), бароко (палітра з українського, московського, петровського, елизаветинського бароко), високого класицизму (ампіру), псевдо- та неостилів (історизм), тощо.

3. На третьому курсі, згідно з лекційними курсами “Історія сучасної вітчизняної архітектури радянської доби (1917-1991)” та “Історія сучасної закордонної архітектури”, в палітру утворення “концепт-проектів” з архітектурного проектування можуть бути залучені семіотичні системи раціоналістичної архітектури та архітектури конструктивізму (функціоналізму), історизму, постмодернізму, тощо.

4. На четвертому курсі, згідно з лекційним курсом “Містобудування”, виникає можливість узагальнення накопичених знань із стильової світової палітри та зосередження на питаннях контекстуального вписування архітектурних об’єктів в оточуюче еkleктичне середовище на основі сучасних містобудівних концепцій та стильових напрямків та течій.

Для належного спрямування та розвитку творчої учбової діяльності пропонується розробка концепт-програм з архітектурного проектування із своєрідними “стилістичними алгоритмами” (на основі відповідних семіотичних

стилістичних систем) на 1 – 4 курсах кваліфікаційного рівня “бакалавр” архітектурного факультету КНУБА.

Таким чином, вільна гра з деталями, формами, просторами та їх трансформація, а інколи гіперболізація, допоможе студентам в дипломному проектуванні (п’ятий, шостий курси) та в реальній практиці проектування більш пластично оволодіти архітектурною мовою та, можливо, в подальшому поповнити сучасну архітектурну палітру – продовжити еволюцію архітектурного стилістичного процесу, національного зокрема.

К.М. Покотило

МЕТОДОЛОГІЧНО-ФІЛОСОФСЬКА КОМПЕТЕНЦІЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ АРХІТЕКТУРНИХ ТА МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Тема цієї доповіді викликана у першу чергу дидактичною необхідністю. Із спілкування з аспірантами, магістрами та студентами архітектурних та мистецьких спеціальностей, що вивчають чи цікавляться філософією, завжди виникають питання про загальний огляд найважливіших методів мислення сучасності. Причин цього багато, від особистого прагнення до самовдосконалення і становлення професійної компетентності, до відсутності сучасної й доступної літератури та інших джерел з цієї проблематики. Це часто приводить до використання ультрасучасних методів без розуміння їх онтологічної основи та споріднених зв’язків, або невиправданого використання одночасно різних традицій через нерозуміння взаємовиключаючої логіки кожної. Загальною причиною цього, найімовірніше, є – нерозуміння всього спектру сучасних методів мислення та перспектив їх взаємодії.

Після того, як філософія стала навчальною дисципліною в університетах та інших навчальних закладах, вона мусила, як і інші наукові дисципліни, створити чітку наукову систематичну структуру, а також пропедевтичні засоби для подачі навчального матеріалу. Це звичайно було б немислимим, якби філософія залишалась тільки “любов’ю до мудрості” і займалась лише науковою критикою. Звичайно тут є свої небезпеки, які потрібно усвідомлювати, але вони у жодному разі не можуть виправдати відмови від будь-якої дидактики. У цьому відношенні в історії розвитку філософії існують періоди, досвід яких може стати корисним і в наш час як, наприклад, період схоластики, коли у викладанні філософії поряд з науковими дослідженнями використовувались, з навчальною метою, так звані, “шкільні” дослідження. Якраз загальне визначення сучасних методологічних підходів і може виступати

подібним дослідженням. Як відомо, у 60-ті роки ХХ століття набула розголосу дискусія про методи. В результаті неї гостро постала проблема існування філософії взагалі, у значенні "philosophia perennis" ("вічної філософії"). Перефразовуючи Л. Вітгенштайна "Ціла хмара філософії конденсується у одну краплю вчення про метод". Починаючи із так званої суперечки у позитивізмі виникає ціла низка гострих наукових публікацій, що поділили діалектичні й герменевтичні методи по один бік та аналітичні й теорії науки по інший. З часом гострота суперечки пом'якшилась та почався рух до більшої толерантності і відкритості до діалогу. На сьогоднішній день зростає кількість спроб поєднання обох напрямів. Для сучасної філософії характерним є плюралізм методів і в певному розумінні це відображення плюралістичності сучасного суспільства.

Для майбутніх фахівців архітектурних та мистецьких спеціальностей методологічно-філософська підготовка мала б наслідувати наступні цілі. По-перше, повинні бути представлені основні методи сучасного філософствування. Методи у самому широкому значенні, як вид і спосіб постановки проблем та їх вирішення, іншими словами використання основних форм аргументації. По-друге, необхідне узагальнення та визначення проблеми методичного взагалі. Неопозитивізм свого часу настільки загострив та абсолютизував проблему методу, що Г.-Г. Гадамер, для урівноваження ситуації, почав стверджувати у своїх основоположних працях про неспівставність понять істини та методу, а П. Фейєрабенд взагалі висунув необхідність методологічного анархізму. З іншого боку Сократ, засновник європейської філософії і науки, вказував на нерозривність філософії й методу. Звідси можна зробити висновок, що, не вдаючись у крайнощі, важливо краще розуміти сутність методичності, оскільки метод – це шлях мислення. Методи – це дороговкази і протоптані стежки, які орієнтують у світі людських фантазій, ідей, теорій, проектів і конструкцій, але смисл не у них самих, а у тому, що з їх допомогою можливим стає відкриття нового.

Якщо узагальнити методи мислення, які набули розповсюдження у останні десятиліття, то проглядається наступна картина, в основі якої лежить поділ, про який вже згадувалося, на аналітичні та герменевтичні методи. Звичайно такий поділ є дуже узагальненим і може слугувати лише пропедевтичним цілям. Ці дві групи методів створюють основний поділ. Кожна група поділяється у свою чергу на методи, у, так би мовити, вузькому значенні: до аналітичних методів відносяться формально-теоретичні та мовно-аналітичні методи. До герменевтичних методів належать діалектичні, герменевтичні, у вузькому значенні, та феноменологічні методи.

Після “прагматичного повороту” у філософії виникла тенденція до подолання жорсткої фіксації стандартизованого переліку методів та виникає цілий ряд інтегрованих методів. Із взаємодії формально-теоретичних методів та герменевтики постають системно-теоретичні методи, із поєднання мовно-аналітичних методів та герменевтики виникають прагматичні методи. Поєднання мовно-аналітичних методів, герменевтики та мовно-аналітичних методів дає конструктивістські методи.

В цілому згаданими методами не обмежується весь спектр сучасної методологічно-філософської проблематики, однак вони можуть бути її ядром.

В.В. Самойлович

МЕТА І ЗАДАЧІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АРХІТЕКТУРНЕ ОПОРЯДЖЕННЯ БУДІВЕЛЬ І СПОРУД”

Дванадцятирічний досвід викладання навчальної дисципліни “Архітектурне опорядження будівель і споруд” на архітектурному факультеті дозволяє зробити деякі висновки щодо вдосконалення і підвищення ролі цього предмета у підготовці спеціалістів в галузі “Архітектура”. Це обумовлено суттєвими всебічними змінами в опорядженні будівель, які відбулися за останні десятиріччя. По-перше, слід відзначити значний зріст номенклатури опоряджувальних матеріалів, а в зв’язку з цим і видів опорядження. Якщо п’ятдесят років тому кількість різних видів опорядження не перевищувала двадцяти найменувань, то сьогодні вона нараховує сотні. По-друге, сучасне опорядження – це не тільки додатковий шар оздоблювального матеріалу, який нанесений на поверхню огорожуючих конструкцій або закріплений на цій поверхні, надає їй додаткових експлуатаційних і естетичних властивостей. Існує цілий ряд рішень, коли важко провести межу між будівельними конструкціями і опорядженням у зв’язку з тим, що деякі з них сполучають у собі кілька функцій. До того ж, у зв’язку з необхідністю додаткового утеплення огорожуючих конструкцій, сьогодні немає жодної будівлі, яка б не була вкрита опоряджувальним шаром. Опорядження стало своєрідною “художньою” палітрою архітектора, без якої неможливе втілення в натурі жодного творчого задуму. З появою в останні роки значної кількості нових опоряджувальних матеріалів з широким діапазоном мало вивчених властивостей, опорядження перестало бути тільки засобом оформлення готової будівлі. Воно може впливати як негативно, так і позитивно на більшість складових формування архітектурного об’єкта. Одним із завдань створення архітектурних форм і

всього предметно-просторового середовища є досягнення комфорту, під яким розуміють сукупність позитивних психологічних і фізіологічних відчуттів людини в процесі її контактів з предметами або середовищем. Дослідження, що проводяться на кафедрі архітектурної кваліметрії КНУБА показали, що раціональне застосування опорядження інтер'єру дозволяє значно покращити показники багатьох складових комфорту, до яких можна віднести температурний, акустичний і світло-кольоровий режими, санітарно-гігієнічні умови та інші складові. Від правильного (раціонального) вибору опорядження будівель залежить також довговічність первісних експлуатаційних і естетичних властивостей будівель.

Особливу увагу слід приділяти ролі опорядження будівель в естетичній організації архітектурної форми. Адже опорядження виступає носієм значної кількості таких важливих засобів, як фактура, колір, текстура, маса і світловідбивання. Вони, в свою чергу, впливають на сприйняття геометричного виду, величини, положення у просторі і світлотіні архітектурної форми. Враховуючи викладене вище можна заключити, що одним із важливих питань при викладанні означеної дисципліни є методика вибору опорядження в різних формах архітектурного середовища життєдіяльності людини. Головною відзнакою цієї методики є те, що опорядження розглядається не як кінцевий етап проектування, що приводить лише до оформлення готового об'єкта, а як невід'ємна складова і самого процесу архітектурного формоутворення і результату цього процесу – архітектурної форми.

Ще одна особливість сучасного опорядження – це поступовий перехід до механічного кріплення великорозмірних облицювальних елементів на заміну опорядження із застосуванням т. з. вологих процесів. У зв'язку з цим студентам необхідно виконувати курсові роботи, що пов'язані з вивченням елементів і деталей влаштування підвісних стель, облицювання стін декоративними панелями та влаштування покриття підлог без застосування клеючих сумішей.

Важливе значення у викладанні означеної дисципліни має наявність зразків різних видів опорядження і опоряджувальних матеріалів. Чисельна номенклатура і асортимент сучасної “палітри” опорядження обумовлює створення спеціалізованого кабінету, в якому знаходилася б постійно діюча виставка сучасних опоряджувальних матеріалів і систем опорядження. Не менш важливе значення має наявність методичної літератури. Враховуючи це, кафедрою архітектурної кваліметрії підготовлений до видання новий посібник, який буде сприяти більш ефективному засвоєнню окреслених вище питань з архітектурного опорядження будівель і споруд.

ОСВІТНІ МОЖЛИВОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЦЕНТРІВ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

Питання забезпечення ресурсами постає сьогодні зі все більшою актуальністю перед країнами світу, тому конкурентну перевагу матиме та країна, яка запропонує світові ефективні шляхи альтернативного ресурсозабезпечення. Сучасна архітектурна освіта має бути зорієнтована на актуальні питання сьогодення: використання альтернативних джерел енергії, збереження ресурсів, екологічний аспект. Розробка технологій альтернативних, відновлюваних джерел енергії потребує часу, суттєвих фінансових та інтелектуальних ресурсів, безпосередньо стосується таких наукових галузей як: енергетика, хімія, інженерія, будівництво та архітектура. Необхідна мобілізація сучасних технологій та науки для розробки та впровадження альтернативних джерел енергії. Тому пріоритетність інвестицій у знання, ефективна державна підтримка фундаментальної науки, вищої, середньої та післядипломної освіти є одними з головних гасел сучасної політики України.

З метою утворення в країні сприятливого середовища для успішного впровадження технологій альтернативних джерел енергії, крім залучення професіоналів цієї галузі, потрібен високий рівень обізнаності соціальних груп населення. Законодавча база України визначає "енергозбереження" як організаційну, наукову, практичну та інформаційну діяльність, отже освіта в галузі енергозбереження є метою державного рівня. Законом "Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки" передбачається застосовувати і розвивати організаційні, науково-методичні та інформаційно-освітні засоби.

Отже необхідна організація просвітницьких процесів в галузі альтернативних джерел енергії та енергозбереження і на професійному рівні, і в загальноосвітньому напрямку.

Осередками просвітницької діяльності в галузі енергозбереження на професійному і загальноосвітньому рівні в нашій країні мають стати науково-дослідні центри альтернативних джерел енергії. Подібна практика вже існує в провідних країнах Європи та світу (США, Німеччина, Бельгія, Данія, Фінляндія та ін.). Наприклад: Національна лабораторія відновлюваної енергетики (Колорадо, США), Центр архітектурно-будівельних досліджень (Католицький університет в Льовені, Бельгія) тощо. Науково-дослідний центр альтернативних джерел енергії – це структура, що може складатися з різних підрозділів в

залежності від місцевості та умов дослідження. Однією з головних функцій такого закладу є освітня діяльність у професійному напрямку. В складі таких багатофункціональних комплексів мають бути конференц-зали, зали нарад, лекційні аудиторії для професійних груп спеціалістів архітекторів, будівельників, інженерів, екологів та ін. Архітектор може стати спеціалістом вищого ґатунку тільки за умови обміну професійною інформацією.

Крім професійної освіти необхідно проводити просвітницьку діяльність, залучаючи до питань енергозбереження та новітніх технологій різні вікові та соціальні верстви населення; спеціалізовані лекції для школярів та освітні програми для студентів, додаткові курси для населення, підвищення кваліфікації професіоналів. На базі науково-дослідних центрів альтернативних джерел енергії також можна проводити виставки сучасного технологічного оснащення, туристичні екскурсії та інші розважальні заходи.

Найбільш характерним прикладом виставкових наукових центрів є Науковий центр “Фено” у Вольфсбурзі (Німеччина), а також “Солярна Арка” корпорації “SANYO” в Японії, де проводяться наукові студентські конференції, музейні виставки та дитячі художні конкурси на екологічну тематику. Подібні заходи мають привернути увагу до нагальних питань людства, вони є більш ефективними у розповсюдженні ідеології сталого розвитку, енергозбереження та використання альтернативних джерел енергії.

Знаковий архітектурний об’єкт і сукупність заходів навколо нього є інструментом виховання певних моральних засад людини. Розгляд архітектурної освіти в такому аспекті привертає більше уваги до особистості архітектора, як вчителя. Це накладає певну відповідальність на архітектора, відводячи харизматичні особливості людини на другий план перед вмінням застосувати комплексний підхід і багатодисциплінарне мислення. Таким чином, виникає потреба збільшення знань у багатьох суміжних галузях – це і є сучасною парадигмою архітектурної освіти.

Сучасна архітектурна освіта має бути зорієнтована на актуальні питання сьогодення: використання альтернативних джерел енергії, збереження ресурсів, екологічний аспект. Новітні альтернативні технології в архітектурі мають вийти за межі вузькопрофільної спеціалізації і стати надбанням людства.

Освітні програми на базі науково-дослідних центрів альтернативних джерел енергії можуть стати технічними засобами позитивного впливу на професійні якості архітекторів і на свідомість кожного громадянина.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ

Джерело функціонального відтворення, архітектурна освіта в цілому, з деякими зауваженнями і застереженнями вже сформувалася в Україні. Навіть можна стверджувати, що вона (безперервна освіта) адаптується до міжнародних вимог Болонського процесу, а її складова і невід'ємна частина – післядипломна освіта так і не знайшла свого місця в цьому процесі. Як можна вирішити це питання? Спробуємо сформулювати ключові питання і вимоги до такого процесу.

Навіщо. По-перше, це загальносвітові вимоги до освіти. Кожен фахівець-випускник вищої школи має через певні проміжки часу в тій чи іншій формі ознайомлюватись: з сучасним досвідом в галузі; з новітніми інноваційними методиками і прийомами проектування; конструктивними рішеннями і будівельними і оздоблювальними матеріалами та ін. Є і інша сторона післядипломної освіти — це здобуття додаткових знань з певних спеціалізацій. Наприклад, є певний прошарок архітектурно-управлінських посад, на які призначають фахівців з певним досвідом роботи. Це: головні архітектори областей, міст, районів; начальники управлінь та відділів міністерств, обласних та міських виконавчих органів; фахівці управлінського рівня проектних, науково-дослідних та освітніх закладів та ін. Їм необхідні системні додаткові знання з питань управління, прийняття рішень, роботи з інформаційними базами, знання із суміжних спеціальностей. Такі знання вони можуть отримати в учбових закладах післядипломної освіти, які можуть бути як окремими інституціями, так і при вищих навчальних закладах, які ведуть підготовку архітекторів. Другий варіант бачиться більш ефективним з огляду на кваліфікаційний рівень викладацьких кадрів і матеріальну базу.

Підготовка може проводитись за різними кваліфікаційними програмами. Для бакалаврів, спеціалістів, магістрів. Це можуть бути тижневі курси підвищення кваліфікації з відривом або без відриву від виробництва. Можуть бути і більш тривалі: 2-3 семестри заочного або дистанційного навчання з можливістю підвищення кваліфікаційного рівня до магістра. В залежності від рівня, вибраного для навчання, формується і пакет учбових курсів і програм. Для здобуття магістерського рівня з бакалаврського все більш-менш зрозуміло і відпрацьовано при здобутті освітньо-професійного рівня для навчання на стаціонарі. Має бути певна корекція предметів і термінів, але в цілому все зрозуміло, відпрацьовано і стабільно. Пріоритет в збереженні предметів має

бути надано тим дисциплінам, які не знайшли фахової підтримки в практичній проектній діяльності здобувачів, але конче необхідні для нового рівня професійної діяльності. В залежності від спеціалізації, яку обирає здобувач має бути і варіабельність курсів. Для “Архітектури будівель і споруд”, “Містобудування та ландшафтної архітектури” та “Дизайну архітектурного середовища” це різні предмети, різні проекти і різні терміни на ті чи інші предмети. Акцент має бути зроблено на новітніх інноваційних технологіях та методиках проектування.

Для короткотермінових курсів підвищення кваліфікації має бути принципово інший підхід. Увагу слід зосередити на узагальнених лекційних курсах, де провідні фахівці розкажуть основні світові архітектурні напрямки, тенденції. Матеріали, який практикуючий архітектор не може знайти ні в популярних фахових журналах, ні в наукових виданнях. Для певних пошукачів на адміністративні посади має бути затверджене спеціальне положення про обов’язковість отримання магістерського рівня з управління в архітектурній діяльності для заняття цих посад. Магістерською роботою може бути аналіз стану регіону, звідки магістрант, і результат дослідження, план заходів по розвитку регіону, підвищення інвестиційної привабливості. Під керівництвом висококваліфікованих фахівців майбутній або функціонуючий управлінець-архітектор складе детальний план розвитку регіону, який буде одним із аргументів щодо зайняття ним посади.

Законодавче підґрунтя для створення таких післядипломних освітніх інституцій вже існує, є необхідність тільки в плані дій профільного міністерства та організаційних і підзаконних заходах щодо реалізації.

Г.Н. Ушаков

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРЕСИВНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ В АРХІТЕКТУРНУ ОСВІТУ

У вітчизняній архітектурній освіті, як і в системі вищої школи в цілому, залишається актуальною проблема взаємозв’язків між наукою, освітою і практикою. Результати новітніх досліджень недостатньо і несвоєчасно впроваджуються в навчальний процес і проектну практику. Фахова освіта не встигає за сучасними умовами і можливостями практичної діяльності. Велика інерційність переліку дисциплін та навчальних програм з одного боку забезпечує збереження кращих традицій певної школи, а з другого боку – призводить до несвоєчасного реагування на актуальні потреби. І це в той час,

коли необхідно не лише швидко реагувати, а працювати на випередження, працювати на завтрашній день. Через це система фахового навчання невпинно збільшується в кількісних показниках шляхом додавання нових необхідних дисциплін з дуже повільною зміною та скороченням попереднього складу дисциплін. Це призводить до перевантаження всієї системи відносно студента, що має обмежений час. Загальна якість навчання знижується, непропорційне збільшення об'єму загальноосвітніх дисциплін заважає опануванню фахової підготовки. Ці протиріччя розв'язуються шляхом виснаження під час навчання, а потім знову через виснажливе опанування дійсно необхідних професійних знань та навичок вже під час роботи за фахом.

Доки будуть розв'язані глобальні протиріччя, що склалися між освітою, науково-методичними розробками та життям, слід вже сьогодні діяти паралельно в напрямку покращення якості фахового навчання без фізичного перевантаження студента. По-перше, сьогодні в навчальному процесі можна більш ефективно застосувати сучасні інформаційні технології. По-друге, на ускладнення зовнішніх умов можна відповісти альтернативою внутрішніх можливостей. Там, де потрібні надзусилля за звичайних методів діяльності, можливо обійтись без перенапруження застосовуючи альтернативні методи. Йдеться про впровадження в навчальний процес існуючих ефективних методик та прийомів навчання і про розробку нових методик, за необхідності спеціалізованих за напрямком професійної підготовки. Ці методики зараз викладаються у фрагментарному вигляді на спеціальних курсах окремо від системи середньої та вищої освіти. Але принципово нової якості інтелектуальних можливостей можна досягти, якщо надати можливість студентам (а краще також школярам і абітурієнтам) опанувати прогресивні методики та прийоми навчання безпосередньо на перших курсах і не фрагментарно, а у вигляді системи технік. Тоді окремі техніки будуть взаємно посилювати одна одну. Навіть поверхневе опанування цієї системи дозволить підвищити якість засвоєння всіх дисциплін, оскільки забезпечить розвиток базисних функцій інтелекту (сприйняття, усвідомлення, мислення, запам'ятовування, уява). Ця методична система може бути введена до навчальної програми в якості окремої дисципліни, факультативу чи спецкурсу. Як мінімум, це впровадження може виглядати як рекомендація опанування спеціально адаптованої методичної літератури, забезпеченої навчальним закладом. Також можна рекомендувати існуючу додаткову літературу (забезпечивши її наявність в бібліотеці закладу) та джерела в Інтернеті. Доцільно в межах сайту вузу створити окремий сайт для інтерактивного опанування прогресивних методик навчання.

Сутність цієї методичної діяльності полягає в наступному. Для того, щоб ефективно навчати, треба навчити навчатись. І саме навчальний заклад має створити для цього умови. Враховуючи сьогоденний інформаційний потік, тенденцію до його збільшення, а також динаміку постійної зміни умов, засобів та вимог професійної діяльності, іншого виходу просто немає.

Методична система прогресивного навчання має складатись з загального блоку методик, що допоможуть при опануванні загальноосвітніх дисциплін, та спеціального блоку методик, зібраних та розроблених для потреб фахової підготовки. До загального блоку можна включити методики: динамічне читання, запам'ятовування, управління діяльністю, риторику, управління увагою та ін. До спеціального блоку методик, призначених для архітектурного навчання (аналогічно для факультетів дизайну) можуть увійти методики: розвитку просторової уяви, професійної образної пам'яті та ін. За змістом та формою методична система має бути динамічною, своєчасно реагуючи на нові потреби, можливості та засоби.

Паралельно, та поки немає спеціального курсу підготовки до навчання, доцільно висвітлювати на початку вивчення різних дисциплін рекомендовані методики ефективної інтелектуальної роботи в царині певного предмету. Наприклад, на заняттях з іноземних мов та історичних дисциплін бажано пропонувати ефективні прийоми запам'ятовування, на заняттях з малювання – методики образної уяви та ейдетичної фотопам'яті, на заняттях з архітектурного проектування – огляд сучасних методик проектування, умоглядного формоутворення та оперування проектними об'єктами. Якщо не просуватись цим шляхом, то хаотично накопичені знання залишатимуться пасивними, як запилені книжки на полицях, і не перейдуть в активований стан сучасної професійної діяльності.

Г.В. Шевцова

НАТУРНА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ АРХІТЕКТУРИ

Не секрет, що найбільш докладно та міцно людині запам'ятовується те, що вона бачила на власні очі. Ви навряд чи забудете назву столиці, географічне положення та клімат країни, де вам вдалося побувати. Між тим – країни де ви не були, залишаються для вас лише абстракцією, і тому забути якісь, бодай й основні відомості про них, не так уже й важко. Таким чином, приходимо до

висновку, що географію, так само, як мабуть і всяку іншу науку, треба вивчати на практиці.

Те саме, хіба що навіть в більшій мірі, стосується і профільюючої дисципліни фахової підготовки архітекторів – курсу історії архітектури.

Що може запропонувати студентам викладач традиційного курсу історії архітектури навіть за “ідеальних умов” наявності якісного ілюстративного матеріалу і найновішої проєкційної техніки? Певну кількість кольорових зображень тієї чи іншої споруди? Розрізи, плани, фасади, малюнки? Все це може надовго залишитися у пам’яті студента лише за умови постійної самостійної роботи і лише до того моменту, поки ця робота продовжується.

Але достатньо студенту особисто відвідати ту чи іншу пам’ятку – і він уже не забуде її протягом життя, навіть якщо й захоче це зробити.

Філософи кажуть: теорія – кістяк, а практика – живе тіло. Тому зрозуміло, що без знання теорії та історії архітектури студент не здатен “побачити” й зрозуміти пам’ятку в натурі. Але є й зворотна сторона медалі – без практики “бачення на власні очі” будь-яка теорія позбавлена життя.

Маючи на увазі всі наведені вище міркування, та з огляду на величезний особистий досвід поїздок по Україні з метою ознайомлення з видатними пам’ятками вітчизняної архітектури, а також для пошуку і обстеження забутих архітектурних пам’яток (насамперед – дерев’яних церков) автор, за підтримки керівництва архітектурного факультету КНУБА, вирішив створити експериментальний спецкурс “Дерев’яна сакральна архітектура України”, призначений для студентів магістерського курсу, який органічно поєднує теоретичну та практичну (“натурну”) методики викладання. Унікальність даної програми полягає в тому, що вона надає студентам можливість ознайомитися не лише з теорією та історією розвитку і походження українських дерев’яних церков, але й набути особистий досвід вивчення та натурних обстежень таких церков, і таким чином – запам’ятати матеріал даного курсу назавжди, а можливо – й обрати дерев’яне народне будівництво України об’єктом своїх майбутніх професійних інтересів.

Програма складається із 8 теоретичних лекцій і 5 кількадедних екскурсій. Лекції дають студентам уяву про духовний сенс, генезу, об’ємно-просторові та конструктивні особливості української дерев’яної церкви, її пропорційний стрій, технологію зведення, регіональні розбіжності та місцеві школи народного церковного будівництва. Екскурсії охоплюють всі регіони України і надають студентам можливість наочно ознайомитися з кращими зразками українських дерев’яних церков всіх типів та регіональних шкіл. Під час екскурсій студентам надається можливість ретельного огляду багатьох церков, огляду церков, що ремонтуються або реставруються – тобто можливість

детального ознайомлення не лише з зовнішніми показниками, але й з прихованими у звичайному стані конструктивними особливостями споруд.

Даний експериментальний спецкурс планується випробувати у наступному році. За умови успіху, подібна методика може бути розроблена і як допоміжна дисципліна для загального курсу “Історії архітектури України”.

В.В. Шкуренко

РОЛЬ АРХІТЕКТУРНИХ БІБЛІОТЕК У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ

Враховуючи всеосяжність службових обов’язків архітектора і стислий об’єм навчальної програми за цією спеціальністю, слід зауважити, що самоосвіта набуває для студентів архітектурних факультетів надзвичайно важливого значення. Перша “лінія оборони” тут, звичайно, представлена університетськими бібліотеками і читальними залами. Зазвичай у них можна знайти вичерпну інформацію з предметів, що вивчаються у ВНЗ, і дещо поза програмою. Проте, якщо мова йде про рідкісну або цінну літературу, фонд університету не завжди може допомогти студентові. Безперечно, зараз більшість студентів надає перевагу Інтернету перед відвідуванням бібліотек. Таке джерело більш зручне і гнучке порівняно із читальною залом. Проте із досвіду користування WWW можна підсумувати, що не так вже й багато Інтернет ресурсів мають достатні бази даних для глибоких досліджень. До цього додається необхідність мати навички з пошуку потрібної інформації, адже не всі дані лежать “на поверхні”. Тому для наукової роботи все ж слід надати перевагу бібліотеці. По-перше, всі бібліотеки мають розвинену систему каталогів, що спрощує пошук матеріалу; по-друге, фонди вітчизняних бібліотек все ще забезпечують фундаментальну потребу читачів у літературі. Якщо розглядати київські бібліотеки з точки зору архітектурної освіти, то уваги заслуговують дві – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського на Московській площі і Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека імені В.Г. Заболотного на Контрактівій площі.

Національна бібліотека України ім. Вернадського розташована на проспекті 40-річчя Жовтня біля Московської площі. Основною композиційною ідеєю є вертикальна організація книгосховища у вигляді 25-поверхового блоку із транспортним стволем і горизонтальне розташування усіх читальних залів і службових приміщень. Бібліотека має у своєму складі конференц-зал на 360 місць (з фойє, де експонуються витвори мистецтва), відеозал, зони відпочинку і

кафе. 18 читальних залів загальною місткістю 1000 читачів поділені на дві групи: гуманітарних та природничих наук.

Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека ім. Заболотного на Контрактовій площі – це сьогодні єдина бібліотека державного значення з архітектури та будівництва. Вона виконує функції із забезпечення галузевою літературою як бібліотек і інформаційних структур, так і фахівців архітектурно-будівельного комплексу держави. За всі роки свого існування ця бібліотека ніколи не мала приміщення, побудованого під бібліотеку, весь час експлуатуючи пристосовані для цього будівлі іншого призначення.

Розглянемо закордонний зразок такої споруди, зведений два роки тому саме для покращення якості освіти. Будівля бібліотеки Художнього Університету у Токіо розташована на складній ділянці, у вже сформованому середовищі серед інших споруд університету. Через це новобудова має невелику висоту і максимальну прозорість, для пом'якшення її впливу на середовище. Основна особливість даного проекту – нахил підлоги першого поверху (такий самий, що і на ділянці будівництва). Завдяки цьому досягається гнучкість планування – з одного боку будівля має 3 поверхи (переважно службові приміщення), а з протилежного – 2, при цьому вони мають більшу висоту стелі. Як і у більшості громадських будівель сучасності, внутрішній простір, призначений для читачів, є повністю відкритим, проте рух людей по будівлі регулюється серіями аркад, власне з яких складається несучий каркас споруди. Через розташування у сейсмоактивній зоні, вся бібліотека має захист від землетрусів на конструктивному рівні. На першому поверсі розташовано виставковий зал, кафе, відкритий конференц-зал. На другому поверсі студенти можуть зосередитись на роботі – тут знаходяться: читальний зал, відкритий фонд та медіатека. В цілому нова університетська бібліотека не тільки покращує якість освіти для студентів університету, але й сприяє поліпшенню культурного життя студентства.

Безперечно, на сьогодні наші бібліотеки мають багато недоліків. Слабке технічне забезпечення, недостатні вливання коштів як у інфраструктуру, на поточні витрати, так і на оновлення фондів, призвели до погіршення їх стану. Дуже гостро стоїть питання їх осучаснення. Для архітектора важливе вивчення закордонного досвіду, і комплектування бібліотек матеріалами про сучасну архітектуру було б надкорисним. Бібліотека майбутнього повинна сприяти творчому мисленню своїх відвідувачів, надихати їх на нові досягнення. Приєднання до систем GEANT 3 (бази даних європейських дипломних, наукових робіт, спеціалізованої літератури тощо у електронному вигляді) або Europeana (електронна бібліотека художньої літератури та витворів мистецтва)

могло б зробити фонди більш універсальними і розширити горизонти для читачів.

Отже, бібліотеки передчасно списують в установи, існування яких не виправдане. Потенціал їх застосування ще не використаний на сто відсотків, а приклавши зусилля до їх осучаснення, можна отримати якісно новий тип обслуговування для підвищення рівня освіти.

Г.Д. Яблонська

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ

На сучасному етапі розвитку суспільства є необхідність у формуванні усвідомленого економічно-екологічного мислення у майбутніх архітекторів. Доступ до інформації, що стосується архітектурних будівель і споруд зараз практично необмежений, але як правило він не супроводжується аналізом і оцінкою цих об'єктів, студентами-архітекторами сприймаються тільки "картинки". Треба навчити їх осмислено підходити до матеріалу, не тільки "хапати" матеріал на рівні "модно – немодно", "подобається – не подобається", вчити їх більш ґрунтовно підходити до вивчення матеріалу, навчити ставити питання "чому?". Виникає потреба в осмисленні, глибинному аналізі сучасних споруд і тенденцій сучасної архітектури, а не тільки в наслідуванні зовнішній формі, без розуміння суті. Це призводить до легковажного підходу до архітектурного проектування, до абсурдності рішень, нерозуміння витоків виникнення об'єктів і, як наслідок, формування мислення "все дозволено".

Треба роз'яснювати сутність, причини, засоби, методи проектування та будівництва сучасних споруд, проводити глибинний аналіз об'єктів сучасної архітектури – від філософії до технології будівництва. На сучасному етапі здається важливим усвідомлення, що сучасна архітектура – це не бездумне самовираження архітектора, і це не кон'юнктура. Інертність освіти загально відома, але реалії свідчать, що освіта тільки тоді ефективна, коли вона системна, а не фрагментарно-накопичувальна. Приоритетна мета – навчити майбутнього архітектора системно мислити. Послідовно та системно, від загального до часткового. Важливе розуміння, а не механічне заучування. А розуміння приходить тільки тоді, коли стає цікаво.

Сучасний рівень розвитку архітектури та будівництва неможливий без застосування новітніх технологій, методів розрахунків конструкцій, застосування нових конструкцій та матеріалів. Сьогодні відсутнє системне

цілісне викладання, таке, яке поєднувало б у собі новітні методи проектування, конструювання та технології.

Навчання ведеться тільки на позитивних, академічних прикладах. Студенти-архітектори не вміють мотивовано аналізувати та оцінювати будь-які архітектурні об'єкти. Це впливає на формування професійного підходу до діяльності та на розвиток смаку. Чим твердіше смак, тим більш чіткіший етичний вибір. Як наслідок, зростає кількість непрофесійних реалізованих архітектурних рішень, як в композиційному, функціональному, так і економічному відношенні. Потрібен аналіз не тільки позитивного, але і негативного досвіду, усвідомлення помилок.

В системі архітектурної освіти важливу роль має відігравати економічна складова. Архітектура, як діяльність, зав'язана на реалізації матеріального об'єкту. Економічна складова безпосередньо пов'язана з екологічною складовою. Сучасні тенденції свідчать, що використання енергоємних, матеріалоємних прийомів в архітектурній споруді рекламується, це не тільки потреба часу, а й стає престижно для архітектора.

Аналіз більшості сучасних закордонних, не тільки знакових, відомих будівель і споруд свідчить про те, що в них закладаються різноманітні економічні принципи, а саме: раціонального використання території та щільності забудови, використання підземного простору, вільного планування внутрішнього простору, ефективних матеріалів і конструкцій, енергоресурсів, ресурсів праці та ін. Принципи архітектурної економіки, її теорія може розглядатися як блок управління для архітектурної практики, а також і в учбовому процесі, в архітектурному проектуванні, розвиток якого неможливий без усвідомлення накопиченого досвіду, в тому числі і негативного.

Курс "Економіка архітектурного проектування та кваліметрія" склався згідно сучасних тенденцій архітектурної освіти. Він орієнтований на усвідомлення принципів економії, що застосовуються в архітектурних об'єктах різних рівнів ієрархії – економії внутрішнього і зовнішнього простору, економії часу руху, часу переміщення, економії зусиль, як фізичних, так і інтелектуальних, економії енергетичних і матеріальних затрат, а також прийомів, спрямованих на збереження здоров'я. Побудова курсу базується на аналізі та критиці сучасної архітектурної практики. Більше часу надається для самостійного усвідомлення матеріалу та на аналіз сучасних архітектурних об'єктів в ракурсі економічних принципів, що в них застосовані. По-перше, це розгорнутий власний аналіз сучасного архітектурного об'єкту. А по-друге, аналіз планувального рішення архітектурного об'єкту (просторово-функціональна організація) за допомогою декількох кількісних методів оцінки, і як рішення – усвідомлене виправлення помилок без порушення

конструктивних та інших вимог. Цей аналіз дає можливість оцінити якість планувального рішення з функціонального зонування, по відношенню нежитлової площі до житлової, по відношенню транзитної площі до корисної, по сумарному фронту меблів та обладнання тощо. Знайомство архітекторів з методами аналізу та оцінки архітектурних рішень дає можливість в подальшому більш уважно відноситись до сучасної архітектури, стимулює мислення в конструктивному, більш системному напрямку.